

LUKU 4

4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

- 4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen
- 4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet
 - 4.2.1 Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä
 - 4.2.2 Hyvinvointi ja turvallinen arki
 - 4.2.3 Liikunnallisen elämäntavan edistäminen**
 - 4.2.4 Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely
 - 4.2.5 Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus
 - 4.2.6 Osallisuus ja demokraattinen toiminta
 - 4.2.7 Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
 - 4.2.8 Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen
- 4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat
 - 4.3.1 Oppimisympäristöt
 - 4.3.2 Työtavat
- 4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet
- 4.5 Paikallisesti päätettävät asiat**

4.2.3 Liikunnallisen elämäntavan edistäminen

Tavoitteena on vahvistaa jokaisen oppilaan liikunnallisen elämäntavan edistämistä, opetukseen osallistumista ja oppimisen edellytyksiä sekä liikunnan merkitystä kokonaisvaltaisena elämäntaitona. Liikunnallisella elämäntavalla on myönteinen vaikutus muun muassa oppilaiden vireystilaan, keskittymiseen, oppimiseen, motoriseen kehitykseen sekä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Liikunnallinen elämäntapa on myös yhteydessä mielen hyvinvointiin, psyykkiseen sopeutumiseen ja selviytymiskykyyn sekä jaksamiseen. Terveys- ja oppimisvaikutusten lisäksi liikunnallisen elämäntavan edistäminen ja oppilaiden osallisuuden kokemus tukevat kouluyhteisön arkea ja toimintakulttuuria.

Koulupäivien aikana liikunnallista elämäntapaa edistävät oppituntien toiminnallisuutta vahvistavat pedagogiset ratkaisut, erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen, liikuntavälineiden monipuoliset käyttömahdollisuudet sekä liikkumista edistävät ratkaisut välitunneilla, siirtymätilanteissa ja koulun yhteisissä tilaisuuksissa. Liikunnallista elämäntapaa edistetään myös aamu- ja iltapäivätoiminnassa, kerho- ja harrastustoiminnalla, koulumatka- ja kuljetusjärjestelyillä sekä huomioimalla monipuoliset liikkumisen edellytykset koulujen ja niiden toimintaympäristöjen rakentamisessa ja käyttömahdollisuuksissa. Liikunnallisen elämäntavan edistämistä suunniteltaessa ja siihen liittyvissä järjestelyissä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus, oppilaiden tasa-arvoinen ja yhdenvertainen oikeus osallistumiseen sekä oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Liikunnallisen elämäntavan edistämiseen perusopetuksessa kuuluu yhteistyö oppilaiden, kotien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Limingan kunnassa liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi järjestetään mahdollisuuksia erilaisiin liikunnallisiin hetkiin koulupäivän aikana. Näitä voivat olla mm. erilaiset liikuntaa sisältävät aktiiviset toimintavälitunnit koulun alueen ulko- ja sisäliikuntatiloissa. Välitunneille tarjotaan välineitä ja ohjattua toimintaa, joissa myös oppilaat voivat toimia ohjaajina. Lisäksi lukuvuoden aikana järjestetään erilaisia liikunnallisia teemapäiviä ja tapahtumia.

Eri oppiaineissa huomioidaan mahdollisuus liikkeen lisäämiseen ja kannustetaan enenevässä määrin toiminnallisiin työtapoihin, jotka lisäävät luontevaa liikkumista oppituntin aikana vähentäen ja tauottaen istumista. Toiminnallisiin työtapoihin laaditaan erillinen vinkkipankki. Toiminnalliset työtavat vaikuttavat positiivisesti

keskittymiseen ja ne osaltaan lisäävät myös motivaatiota paikallaan opiskeluun. Liikkuminen nähdään osana oppimista, ei erillisenä toimintona.

Koulumatkoja suositellaan kuljettavaksi mahdollisuuksien mukaan liikunnallisuutta tukevilla tavoilla, eli esimerkiksi kävellen, hiihtäen tai pyöräillen.

Limingassa järjestetään maksutonta harrastus- ja kerhotoimintaa. Harrastustoimintaa järjestetään harrastamisen Suomen mallin toimintamallin mukaisesti ja muuta kerhotoimintaa Opetushallituksen kerhoavustuksen ohjeistusta noudattaen kulloistenkin resurssien mukaisesti. Valtaosassa harrastusryhmissä on liikunnallista tai liikkumiseen kannustavaa sisältöä.

Toiminnan suunnittelussa huomioidaan harrastusten saavutettavuutta ja esteettömyyttä esimerkiksi yhteensovittamalla ryhmien aikataulut välittömästi koulupäivän jälkeen ja mahdollistamalla koulukuljetuksessa kulkevien oppilaiden osallistuminen harrastuksiin.

Harrastustoiminnan tavoitteena on löytää toimintaan mukaan lapsia, joilla ei ole vielä harrastusta ja jotka kaipaavat vapaa-ajalle tekemistä. Toimintaa kehitetään esimerkiksi Liikkuva koulu -toimintamallia hyödyntäen.

Toiminnan toteutumista arvioidaan vuosittain yhteisöllisessä opiskeluhuollossa sekä koulujen ja yhteistyöverkostojen arviointi- ja suunnittelukokouksissa. Arviointia voidaan tehdä ja palautetta voidaan kerätä myös erilaisten kyselyjen avulla mm. oppilaskyselyillä, henkilöstön itsearvioinnilla ja hyvinvointikyselyillä. Tulosten perusteella toimintaa kehitetään vuosittain osana koulun toimintasuunnitelmaa.

4.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavien periaatteiden pohdinta on keskeinen osa opetussuunnitelmatyötä ja samalla toiminnan jatkuvaa kehittämistä edistävä tekijä. Paikallisesti päätetään, miten oppilaat ja huoltajat osallistuvat toimintakulttuurin kehittämiseen sekä mitä muuta yhteistyötä ja keiden toimijoiden kanssa tehdään toimintakulttuurin kehittämiseksi. Suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös toimintakulttuurin jatkuvuuteen esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksen eri vaiheissa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa ja täsmentää soveltuvin osin lukuvuosisuunnitelmassa

- miten opetuksen järjestäjä mahdollistaa tarkoituksenmukaiset oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja toiminnan resursoinnin
- minkälaista osaamista, toimintaa, yhteistyötä ja rakenteellisia ratkaisuja koulujen toimintakulttuuri ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt edellyttävät opetuksen järjestäjän ja yksittäisten koulujen tasolla
- miten opetuksen järjestäjä ja koulut edistävät ja arvioivat toimintakulttuurin kehittämisen periaatteiden toteutumista; mitkä ovat mahdolliset paikalliset painopisteet ja miten ne ilmenevät käytännössä (toimintakulttuurin periaatteiden kuvaamisessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)
- miten opetuksen järjestäjä toteuttaa liikunnallisen elämäntavan edistämistä ja miten toteutumista seurataan, arvioidaan ja kehitetään
- mitkä ovat oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaa, käyttöä ja kehittämistä ohjaavat paikalliset tavoitteet ja erityiskysymykset (muilta osin oppimisympäristöjen ja työtapojen kuvaamisessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)
- miten opetuksen eheyttämistä käytännössä toteutetaan
- miten monialaiset oppimiskokonaisuudet toteutetaan
 - toteuttamista ohjaavat paikalliset tavoitteet (yleiskuvauksen osalta opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)
 - toteuttamista ohjaavat periaatteet ja toteuttamistavat (päädetäänkö esimerkiksi oppimiskokonaisuuksien teemoista yhteisessä paikallisessa opetussuunnitelmassa ja tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa tai lukuvuosisuunnitelmassa vai miten menetellään; miten turvataan, että jokaisen oppilaan opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa; miten ohjeistetaan oppimiskokonaisuuksien laajuus, miten sovitaan kulloinkin mukana olevista oppiaineista; miten oppilaiden osallistuminen suunnitteluun järjestetään jne.)
 - tavoitteet ja sisällöt (määrittely joko opetussuunnitelmassa tai lukuvuosisuunnitelmassa opetuksen järjestäjän päätöksen mukaan)
 - arviointikäytännöt (miten huolehditaan siitä, että ko. kokonaisuuksissa osoitetut työskentelytaidot ja muu osaaminen otetaan huomioon kokonaisuuden toteuttamisessa mukana olevien oppiaineiden arvioinnissa)
 - toteutumisen seuranta, arviointi ja kehittäminen.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokainen koulu täsmentää oman toimintakulttuurinsa, oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet sekä yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen. Lisäksi opetuksen järjestäjä huolehtii, että monialaisten oppimiskokonaisuuksien sekä mahdollisen muun eheyttämisen suunnittelu, tavoitteiden ja sisältöjen määrittely, toteuttaminen, seuranta ja

arviointiyhteistyö täsmennetään koulukohtaisesti. Koulukohtaisesti on tärkeää määritellä eri oppiaineiden ja koulun muun toiminnan yhteistyötä ja työnjakoa koskevat toimintatavat oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa sekä tarkentaa oppimiskokonaisuuksiin liittyvän oppilaan arvioinnin käytänteet. Täsmennykset kirjataan joko koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

Opetussuunnitelmaan voidaan myös liittää monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamista tukevia yhteistyösuunnitelmia koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.